

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Tidiga loppisgrävare irriterar – bättre regler förr

Östman, Ann-Catrin

Published in:
Hufvudstadsbladet

Publicerad: 14/08/2020

Document Version
(Referentgranskad version om publikationen är vetenskaplig)

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Östman, A-C. (2020). Tidiga loppisgrävare irriterar – bättre regler förr. *Hufvudstadsbladet*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Förvaltning i Åbo

Varje gång blir jag lika irriterad. I de fina trähuskvarter där jag bor ordnas årligen ett stort gårdsloppis med start ett visst klockslag. Denna trevliga kvartersmarknad lockar människor från hela staden, tyvärr även i farsotstider. Alltsomoftast dyker de mest inbitna loppisgrävarna upp före angiven starttidpunkt, de skannar av utbudet och försöker dra nytta av situationen. I rollen som försäljare har jag någon gång rätt så trumpet påmint om den förköpsreglering som i äldre tider styrde torg- och marknadshandel. Handelsutbytet fick inte äga rum före utsatt tid, något som möjliggjorde överhetskontroll men som även gjorde varorna tillgängliga på ett mera rättvist sätt.

Då var förköp ingen oansenlig förseelse och kunde liksom landsköp medföra böter. Handel skulle försiggå i städerna och dessa kunde avlöna så kallade "utridare", ryttare med uppgift att bland annat spana in otillbörlig försäljning. Inställningen till vissa av lagtexterna var lika avslappnad som stämningen på en sommarmarknad – det var behändigt att få köpa det nödvändiga eller det begärliga också på vischan. Angivelserna var därför fåtaliga. När det gällde försyndelser – t.ex. trolldom eller dubbelt hor - som ansågs kunna åsamka hela kollektivet hårda, gudomligt baserade straff var tjallarna flera.

I förmodern tid kunde delar av handelsregleringen formuleras på ett sätt som gav utrymme för tolkning. Historiker har sett det pragmatiska i detta, som något som möjliggjorde skiftande praxis i det omfattande riket. Lagstiftningen kunde vara motsägelsefull, men även om läskunnigheten var begränsad så fanns en förvånansvärt stor kunskap om nyttiga föreskrifter.

Under 1800-talet fungerade landets förvaltning utgående från mallar från den svenska tiden och under ledning av landshövdingen, senare benämnd guvernör, fattades beslut på länsnivå. Tillsammans med mina kolleger har jag försjunkit i dokumentserier från de olika länsstyrelserna och vi har studerat hur myndigheterna då hanterade människor som bröt mot regler för transnationellt gränsöverskridande. När vi inser att mönstren för beslutsfattande varierar från län till län blir vi först förvånade. Som historiker är vi dock tacksamma över att den regionala länsförvaltningen i Åbo var aktiv, då liksom nu. Detta har gett oss sällsynta källor, dokument som erbjuder inblickar i hur fattiga som av försörjningsskäl tvingades till rörlighet levde.

När samhället moderniseras sker något som är ytterst viktigt: de texter som utgör fundament för samhället styrs upp, rättigheter och skyldigheter stipuleras på enhetliga sätt, det ska inte längre göras skillnad på stad eller land, på kvinnor eller män ur olika stånd. Likaså ska behandlingen vara lika för alla.

Just denna vecka har vi uppmärksamrats på betydelsen av tydlighet i reglering men också fått ännu en påminnelse om att den tid vi lever i erbjuder nya, oväntade hot. Givetvis vill jag inte plädera för en återgång till det förmoderna, men när vi idag – på en annan sida av det moderna - står inför situationer som är svåra att reglera ökar individernas ansvar, inte minst eftersom förseelserna kan hemsöka oss kollektivt.

Ann-Catrin Östman är docent i historia